

„Lefelé a létezés lejtőin”

A Szeniorok Tanácsa és a Közjóléti Szakosztály két nagyszerű összejövettel hirdetett **Bogár László** közgazdász, egyetemi tanár előadására való invittal. A népszerű, többnyire a médiából ismert, szókimondó professzor kíméletlen őszinteséggel és aggódó türelmetlenséggel ecsetelte mindkét esetben azokat a gondolatokat, melyek szerinte okozói a világszerte, így hazánkban is kialakult, már-már visszafordíthatatlan morális és gazdasági helyzetnek. Hogy gondolatainak lényege nem új keletű – hiszen azokat az emberiség már évszázadokkal ezelőtt is „kapisgálta” – előadásaiban irodalmi példákkal támasztja alá. Könyve háthoronzogatóan izgalmas közgazdasági okfejtés, egyben társadalomfilozófiai helyzetértékelés is, melybe könnyen beilleszthetjük ágazatunk helyzetét, az erdő tágabb értelemben vett jelentőségét is.

A Kairosz Könyvkiadó gondozásában megjelent kötetet nem ajánlatos elalvás előtt olvasni. Friss szellemiséget és a napi gazdaság- és általános politikában bizonyos jártasságot óhatatlanul igényel.

„Ez a könyv arra tesz kísérletet, hogy e lejtő ontológiai mélyszerkezetének feltárása nyomán eljusson azokhoz a következtetésekhez, amelyeknek megértése döntő fontosságú lehet a hétköznapiok lejátszástechnikai felszíne alatt húzódó mozgató erők feltárásához. E logika alapján a dolgozat négy tételre épül. Az első tétel címe: *Korunk mint a megvalósult abszurditások birodalma*. A másodikiké: *A globalitás mint evolúciós zsákutca*. A harmadik tétel címe: *Szocializmus: a zsákutca zsákutcája*. És végül a negyedik tétel címe: *A rendszerváltás mint Magyarország felszámolása*.” – olvashatjuk a szerző bevezetőjében

Az olvasónak már-már krimiszerű élményben lehet része, mire a könyv az „Epilógus 2011 tavaszán” zárófejezetet olvassa. Bizonyára egy-egy idézet kedvet csinál a könyvhöz.

»[...] II. János Pál pápa az emberiségnek az ökológiai válságért való felelőségéről szóló 1989. december 8-i üzenetében ... így ír: „A modern társadalom nem fog megoldást találni az ökológia problémájára, ha nem veszi komolyan szemügyre saját romboló életmódját. A világ számos tájának társadalmi átadja magát a pillanatnyi örömeinek és a fo-

gyasztás gyönyöreinek, s közömbös a velük okozott kárral szemben. Így az ökológiai kérdés súlyossága az emberi erkölcs mély válságából fakad.”

Hogy ez az évszázadok óta mélyülő válság valójában a Nyugatot csupán egy hisztérikusan akcelerált primitív társadalommá tette, amely képes könnyed brutalitással leigáznai elmaradott, ám nem-primitív társadalmakat, azt jól jelzi Seattle indián törzsfőnök válasza *Franklin Pierce* elnöknek, aki 1855-ben ultimátumban követelte az indián törzstől földje eladását. „Hogyan adhatnánk el a földet, mikor nem a föld az emberé, hanem az ember a földé. Nem az ember szötte az élet hálóját, abban önmaga is csak egy aprócska szál. Bármit tesz ezzel a hálóval, magával teszi azt.”

[...] Ám most az elmúlt kétmilliárd év legnagyobb kihívásával kell szembenéznie: az emberi civilizáció létrontó képességével. Az emberen kívüli élővilág is befolyásolja, alakítja környezetét, de ha ez a befolyásoló hatás szembemegy az élet legbelső törvényeivel és megsérti a finom egyensúlyi viszonyokat, akkor az adott élőlény, populáció vagy az egész faj életveszélybe kerül, s el is pusztul, ha a Föld-lény csak ezen az áron képes élet egésze egyensúlyának a fenntartására. A civilizációt építő ember megjelenésével azonban potenciálisan beláthatatlan veszélyeket hordozó elem került be a földi élet komplex önszabályozó rendszerébe. E lény paradox viselkedését talán az jelzi a legjobban, hogy miközben evidencia számára, hogy levegő nélkül néhány perc alatt, víz nélkül néhány nap

alatt és élelem nélkül néhány hét alatt elpusztul, mégis rutinszerűen hoz olyan döntéseket, amelyek végzetesen roncsoľják e három lételem megtermelődsének feltételeit.

[...] Riasztó jel, hogy a trópusi esőerdőkben is növekszik a gigantikus tüzek gyakorisága. Az egészséges esőerdő ugyanis nem képes tartósan és nagy területen égni. Hogy mégis egyre több a hatalmas tűz, ez azt bizonyítja, hogy az esőerdők nagy része már súlyosan beteg, felsértett ökoszisztémája már sokkal kevésbé védekezőképes. Mind több jel utal arra, hogy elkezdődött a globális hatalomgazdaság birodalma által több felől felmart esőerdők agóniája. Az is kiderülni látszik, hogy a trópusi esőerdő annyira komplex élőhely, a talaj, a víz, a levegő, az élővilág olyan hihetetlenül gazdag és törekeny együttműködés-hálójára épül, hogy egyszerűen nem lehet újra telepíteni. Amit hatalmas energiákkal e kiirtott erdők helyére „rekonstruálnak”, az képtelen az esőerdők eredeti funkcióinak reprodukálására. Mindez azért vészjósló, mert a fotoszintézishez szükséges szén-dioxid több mint 90%-át az esőerdők nyelik el. Ha a fölös szén-dioxid elnyelésére leginkább alkalmas ökoszisztéma is összeomlik, a globális felmelegedés sebessége olyan ütemben fokozódhat, hogy a kör rövid időn belül bezárul.

[...] Jellemző, hogy a rabszolgaság intézményét csak akkor kezdi „üldözendő cselekményként” kezelni a Nyugat, amikor Afrika teljes gyarmatosítását követően már a saját érdekvezetésének egy darabját sebezte volna fel. A gyarmatosítás másfél évszázada aztán – bár eltérő struktúrában – teljessé tette azt az öko-szociokulturális pusztítást, ami a mai állapot kialakulásához vezetett. [...]

Afrika-szerte gyakran találkozunk egy szinte lefordíthatatlan fogalommal, egy szuahéli szóval, ami úgy hangzik: *ubuntu*. Bár az egyes nyelvjárásokban talán másként ejtik, de mindenütt ugyan azt jelenti. Azoknak a finom szociotechnikáknak a hallatlanul komplex egységét, amelyek az egyén és közösség viszonyát szabályozzák. Az ubuntu az afrikai ember legfőbb morális elveinek döntő fontosságú szerveződsi szintje. Összefoglalja azoknak a kölcsönös erkölcsi kötelezettségeknek és jogoknak az átfogó rendszerét, amely egyént és közösséget egymáshoz fűz. Ez az afrikai lélek legmélyebb gyökér-

zete, és csak ehhez kapcsolódhat, erre épülhet bármilyen társadalmi program, amely felemelkedést akar a földrész lakói számára. (Kofi Amman)

Az Afrikában napjainkban is zajló öko-szociokulturális lebomlási folyamat azonban arról tanúskodik, hogy a Nyugat több évszázada ható létroncsoló ereje mégis felülmúlja az „ubuntu” társadalomszervező kapacitását. A kontinens tehát egyre nagyobb mélységekbe látszik süllyedni. S e süllyedéssel egyre jobban kiszolgáltatva például olyan „betegség-metáforáknak”, mint az AIDS, amely többféle ok miatt összehasonlíthatatlanul nagyobb pusztítást tud véghez vinni ezekben a főként trópusi vidékeken élő roncs-társadalmakban, mint a Nyugat szocietális szövetében.[...]

[...] Legyen intő metafora számunkra, hogy a hihetetlen pénzekbe kerülő harci repülőgépek legértékesebb része ma már nem az aviatika fémszerkezete, hanem az elektronika, és ezen belül is az a konstrukció, amelyet a köznyelv „ellen-ség-barát” felismerő rendszernek nevez. Minden olyan emberi közösség az azonnali életveszély állapotába kerül, amely elveszti ezt a képességét, felszabadítójaként üdvözli az őt elpusztítani törekvőket, és idegesítő izgága bajkeverőknek véli azokat, akik éppen segíteni szeretnének rajta. Ahogyan egy megrendítő erejű kuruc nóta egyik sora mondja:

„Vezetted magadat szembekötvé, vakon,

Elfajult testvéridtől csinált álutakon,
Kik őseink hamvait rútul megtapodták,

Arany szabadságunkat aranyon eladták.”

Ezek a háromszáz évvel ezelőtt született mondatok arról tanúskodnak, hogy az alapkérdés több száz éve ugyanaz, és ezt elődeink is tudták már.

A rendszerváltás rendszere, vagy legalábbis e rendszer első, 1990 és 2010 között fennállt berendezkedése most azért omlik össze, mert kiderülni látszik, hogy e rendszer hamis törésvona-

lak mentén uszította egymásra az összetartozókat és kényszerített (kényszerít ma is) hamis összetartozásra össze nem tartozókat.[...]

[...] A magyar társadalomra a globális birodalom három szivattyút „szerelt” rá az elmúlt évtizedek során. A hetvenes évek közepén az adósságcsapda kamatszivattyúját. A nyolcvanas évek végétől a külföldi vállalatok hazautalt nyereségeinek profit-szivattyúját. És végül a kilencvenes évek végén a magánnyugdíjrendszer járulék-szivattyúját. A három szivattyú minden évben a teljes GDP több mint egynegyedét szívja ki az országból, egyre növekvő mértékben. Teljesen érthető volt tehát a várakozás, hogy az új kormány, ha valamennyire is komolyan veszi a választásokon nyert felhatalmazását, igyekszik majd új alkat kötni a szivattyúk globális üzemeltetőivel.

Az adósság kamat-szivattyúja a legkényesebb kérdés. Amikor Magyarország a hetvenes évek közepén a mai áron számítva a 10 milliárd dollárnyi nettó erőforrás-bevonást végrehajtotta, valószínűleg csak az egész csapdát megkonstruáló erők voltak tisztában a várható következményekkel. Azzal, hogy Magyarország természetesen soha nem fogja visszafizetni ezeket az adósságokat. Nem is ezért adták ezt a hitelezők, hanem azért, hogy ezzel egy olyan végtelenített pénz-szivattyút indítsanak be, amelynek segítségével e 10 milliárd dollárnyi tőke fejében eddig 150 milliárd dollár kamatot fizettünk ki, az adósságunk mégis 100 milliárd dollárral több, mint akkor volt. Érthető, hogy egy ilyen értékes „eszköz” különleges „védelem” alatt áll. A globális hatalmi rend harminc éve igyekszik világossá tenni, hogy szörnyű megtorlás vár mindenkire, aki csak egyáltalán felvetni merészezi az adósság kérdését, annak esteleges bármilyen „újrátárgyalását”. Így aztán érthető, bár hosszú távú jövőnk szempontjából nem menthető, hogy az új kormány, akárcsak elődjei, szigorú tabuként kezeli a kérdést, kizár-

va azt a beszéd-térből is. Ezzel „csak” az a probléma, hogy a következő harminc év során a teljes adósságszolgálat így akár az ezermilliárd dollárt is meghaladhatja, és ez a magyar társadalom fizikai megsemmisítésével lehet egyenértékű.

A másik fontos szivattyút a Magyarországon működő külföldi vállalatok hazautalt profitja jelenti. Az elmúlt huszonnégy év során az itt tevékenykedő kb. 60 milliárd eurónyi külföldi tőke összesen kb. 130 milliárd eurónyi itt megtermelt profitot utalt haza. A magyar költségvetésbe ugyan befizettek kb. 40 milliárd eurónyi adót, ám különböző jogcímenek több mint 60 milliárd eurónyi állami támogatásban, kedvezményben és egyéb transzferben részesültek, és talán ennek is lehetett némi szerepe a horribilis hazautalt profitokban. Az új kormány itt a külföldi tőkére kivetett extra-adókkal évente nagyjából a kivitt profitok 10%-át „visszaszívja”, ám azt egyelőre elég nehéz megállapítani, hogy ennek mekkora hányadát terhelik majd vissza a multinacionális vállalatok a kiszolgáltatott magyar fogyasztókra.«

A világ, s egyben hazánk közgazdasági viszonyait a fentiekkel való összefüggésben ítéljük meg. Két elgondolkoztató idézet kívánczik még ide. Az egyiket *André Kosztolányi* tőzsdeguru mondta: „Ha pénzről van szó, csak egy jelszó létezik: Többet!” A másik a nagy klasszikus orosz költő, Puskin epigrammája:

A vas és az arany

Enyém minden! – szólt a vas.

Minden az enyém! – mondta az arany.

Mindent elveszek! – szólt a vas.

Mindent megveszek! – mondta az arany.

Kép és szöveg: **Pápai Gábor**

József Attila:

BÁNAT

Hát kijöttem ide, az erdőbe.
Lágy libegés, – a levelek zizegnek,
mint a rőpcédulák. A föld csöndje

fekszik, nehéz. Ágak, karok nyulnak:
Minden hatalmat!... Lombos hajamba
száraz ág hull. A száraz ágak hullnak.

Csak egy pillanatra martak ki, csak.
Zúgj, erdő elvtárs! Szinte csikorgok.
Egy pillanatra se martak ki, csak

az az elvaduló csahos rám támadt
s kijöttem, hogy erőm összeszedje,
mint a néni a gallyat, a bánat.

Könnycsepp, – egy hangya ivott belőle,
eltűnődve nézi benne arcát
és mostan nem tud dolgozni tőle.

